

Šiame numeryje:

„Hipopotamiškas valsas“ — naujas išpuolis prieš režisierių Jurašą. Kas yra mūsų draugai ir kas priešai? Nauji leidiniai. Chicagos teatruose. Žaliojo Lietuvos kaimo dainiui užgesus — poeto Antano Miškinio atminimui. Danguolės Sadūnaitės eilėraščiai. Mintys apie naują plokštelę „Žiburėliai“.

Prano Visvydo humoreska.

Kertinė Parasė

„Hipopotamiškas valsas“ — naujas išpuolis prieš režisierių Jurašą

Praejusiems metams baigiantis, lietuvių dramos dangė nušvietė kometa — 1984 m. gruodžio mėn. 22 d. *Literatūroje ir mene* debiutavo modernus dramaturgas Jonas Lukoševičius. Jo visą puslapį užimanti „herojinė mini drama“ — „Kelias aukštyn“ atveria neregėtus horizontus lietuvių dramaturgijai. Drašiai jungdamas ekspresionistinius, siurrealistinius ir absurdistinius motyvus, bet — šiuokštū! — nepamiršdamas ir socrealizmo, autorius nukaukuoja reakcinę izeiviją, demaskuoja Amerikos supuvimą, su žeme sumaišo „Laisvės“ ir „Laisvos Europos“ radius ir parodo, kokios klaidybės atsitinka, kai lietuvis režisierius išslysta iš viešosios partijos glėbio ir išklysta į klastingą buržuazinį pasaulį! Vėl įvyko stebuklinga cheminė transformacija — vakar Laurinčukas, šiandien Lukoševičius: Amerikoje pabuvoję aparachikai, sugrįžę virsta „dramaturgais“!

Taip, juokomis kalbame apie paskiausią, iki šiol patį ilgiausią ir, savaip, komiškausią išpuolį prieš režisierių Joną Jurašą. Neabejojame, kad Lukoševičiaus „mini drama“ — aparachiko mėginimas pakilti į satyros stratosferą — pralinksmino ir skaitytojus Lietuvoje. (Sunku nesijuokti išvydus hipopotamą, kuris staiga užsimano šokti valsą.) Tačiau „mini dramos“ apimtis, tikslas ir menkai tepasleptas užslėptas kelia ir rimtesnių klausimų.

Lukoševičiaus satyrinis sužydėjimas vėl nušviečia save „tarybiniais žurnalistais“ vadinančių žmonių paskirti. Kai kam gali atrodyti, kad žurnalisto uždutis yra ku išsamiau ir objektyviau informuoti publiką apie tai, ką jis matė, pergveno, išgildeno, ir apie ką jis bent truputį nusimano. Toksai požiūris į žurnalisto pašaukimą kvepia „buržuaziniu objektyvizmu.“ „Tarybinio“ žurnalisto uždutis

ne informuoti skaitytoją ir padėti jam susidaryti savo paties nuomonę, bet kovoti „ideologinio karo“ fronte. O tame kare faktai tėra „buržuazinės iliuzijos“, melas — teisėtis ginklas, jei jo pagalba galima priartėti prie partijos siekiamo tikslo.

Besidarbuodamas Amerikoje ir sugrįžęs į Lietuvą, Lukoševičius turėjo ir tebeturi svarbią uždutį „tarybiškai“ informuoti lietuvius skaitytojus apie Joną Jurašą. Teatrinio apsišvietimo tokiai uždutiai nereikia. Rašydamas apie Jurašą „Macbeth“ spektaklį La Mama teatre, Lukoševičius tepastebėjo aktorius nuogybę. Apie spaudos entuziastiškai sutiktus Jurašą pastatymus, kaip ir apie „Savižudžio“ spektaklį Broadway, „tarybinis“ žurnalistas išsamiau nerašė. Visuose jo straipsniuose nerasi nei datų, nei pavadinimų, nei kritikų atsiliepimų. Viskas vyksta fantastiniame dezinformacijos pasaulyje, kuris tapomas dervos ir tulžies mišiniu.

Ir čia iškyla kitas klausimas. Ar *Literatūros ir meno* redaktorai bei jų ideologiniai prižiūrėtojai nenujautė, kad toksai „hipopotamiškas valsas“, kokį sušoko Lukoševičius, tesukels juoką ar pasipiktinimą ypač tarp tų, kuriuos tokiu „žurnalizmu“ norima paveikti — tarp Lietuvos rašytojų, teatro ir kitų menininkų? Juk ne paslaptis, kad jie domisi Jurašą spektakliais užsienyje ir džiaugiasi jo pasisekimais. Jei taip, ar Lukoševičiaus straipsnelis nėra brangaus *Literatūros ir meno* puslapio eikvojimas? Ir argi ne šventvagystė rašyti Jurašą pavardes didžiosiomis raidėmis, kai net Konstantinas Černenka įspraudžiama į mažasias.

Į tai persiai atsakymas, kad Lietuvos ideologiniai karvedžiai vis labiau nirsta ant režisieriaus, kuris išdrįso pasmerkti lietuvių kultūros maitojimą, o šiandien drįsta

Kas yra mūsų draugai ir kas priešai?

ADOLFAS DAMUŠIS

Vasario 16 dienos minėjime* tinka pažvelgti, kas gali mums pagelbėti atgauti laisvę bei lygiateisę valstybinę padėtį pasaulyje. Kitaip tariant, kas yra mūsų draugai, kas yra mūsų priešai pasaulinėje plotmėje ir mūsų pačių tarpe?

Mažoji tauta, kuri nesugeba atskirti draugo nuo priešo, arba kurios nariai per nesupratimą draugą laiko priešu, o priešą draugu, pati ir patys save pasmerkia išnykimui. Džiaugiamės mūsų aplinkoje atbandančia pluralistinės visuomenės sąrangos idėja. Bet ją praktikuoti savo tautos tarpe retai bepajėgiame. O būtų vertinga bent savitarpį priešų neturėti ir kiek kitaip nuoširdžiai ir vertingai įsitikinusių savo tautos narių priešų nelaikyti.

Mūsų sunkios dabarties padėtyje yra labai svarbu susiorientuoti, kas yra ir kur yra mūsų draugai pasaulinėje plotmėje, kurių skelbiamos idėjos ir veiksmai gali sukurti sąlygas mums iškovoti laisvę ir lygias valstybines teises su kitomis valstybėmis.

Dėl Antrojo pasaulinio karo mūsų tautos ir valstybės padėtis pasidarė tragiška. Iš pradžių atsitūre tarp sovietinio marksizmo ir vokiškojo nacionalsocializmo girmų. Tie abu diktatūriniai imperialistai Lietuva ir visu Pabaltijū prekiaavo. Jaltos konferencija, kurioje 1945 m. vasario 4-11 d. tarėsi Rooseveltas, Churchillis ir Stalinas, nesistengė įgyvendinti Atlanto chartos principų ar pareikalauti jų vykdymo ir negynė ne tik mažųjų Pabaltijo valstybių, bet ir Vidurio Europos didesniųjų valstybių teisių. O koks vertingas buvo Atlanto chartos principas, Roosevelto ir Churchillio 1941 m. rugpjūčio mėn. 14 d. paskelbtas: „Suvereninės teisės ir laisvas savarankiškas valdymas tautų, kurios buvo jėga prijungtos, turi būti atstatytos“.

Vėliau gi tiesiog likiminių įvykių susiklostymas vėl mums tapo nepalankus. Per anksti mirė Rooseveltas, ir britai neapdairiai ir neišmintingai neišrinko Churchillio. Tie įvykiai Stalino padėtį labai sustiprino. Nei Trumanas, nei Atlele Potsdamo konferencijoje 1945 m. liepos 17 d. — rugpjūčio 2 d. nepajėgė atsverti Stali-

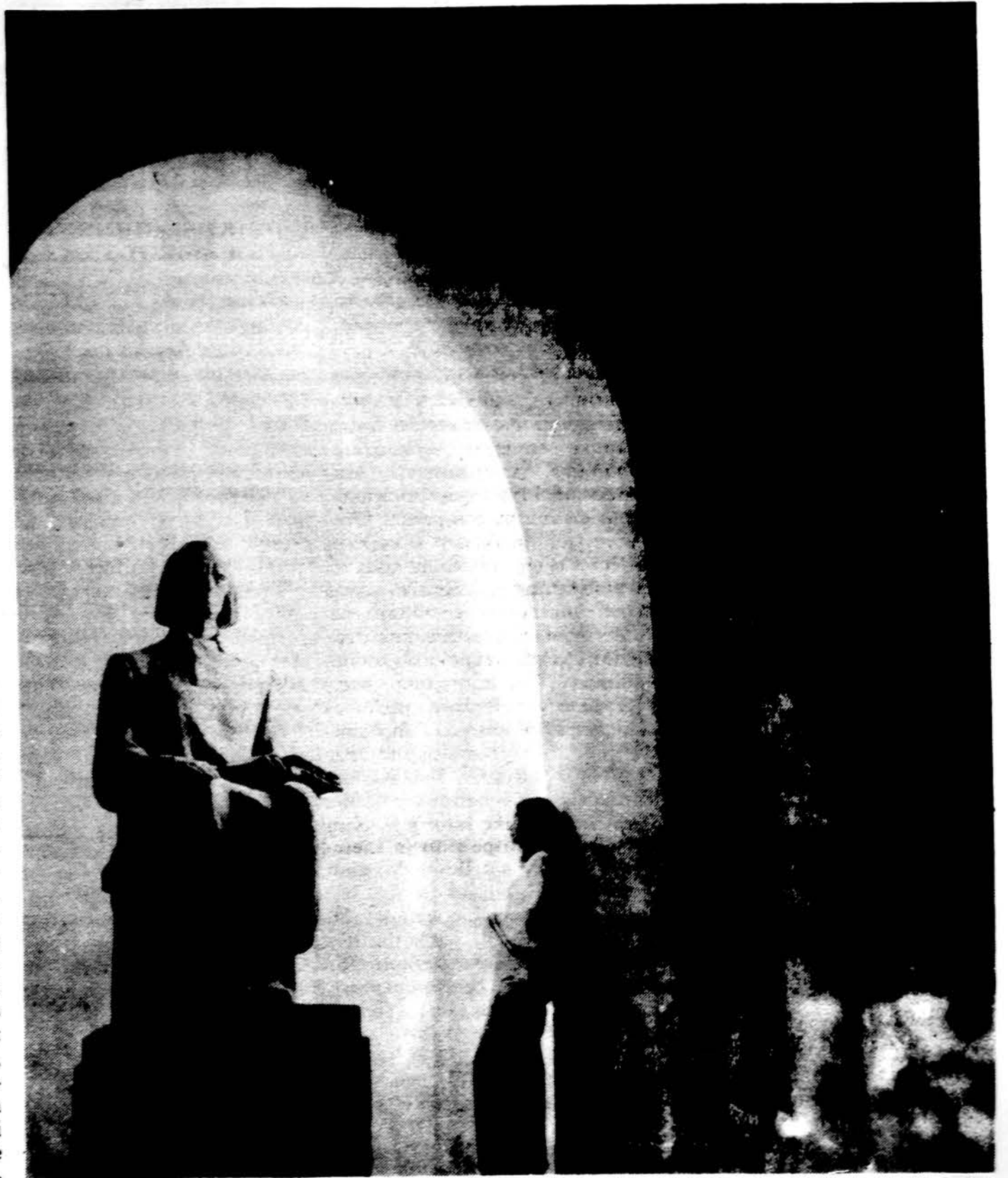
no įtakos ir reikšmės. Taip visa Rytų Europa pasiliko nekontroliuojamoje Stalino kontroleje. Visas Pabaltijis pakliuvo į sovietinės vergijos nagus. Per tų okupacijų metus Lietuvai likimas lėmė sunkiai pergyventi nacių terorą ir dar daug sunkesnę sovietinį genocidą.

Tas visas vyksmas nebuvo jokia pripuolamybė ar netikėtumas. Jau šimtmečiais mūsų tauta yra istorinio vystymosi kovos sūkuryje. Jame vyravo ir vyravau dvi radikalios viena kitai priešingos kryptys: viena jų yra idealistinė, humaniška, krikščioniška, žmogų kaip asmenybę gerbianči, demokratiška, kita gi materialistinė, prievartinė diktatūrinė, žmogų išnaudojanti, pavergianti sistema. Pirmoji yra pažangos, antroji atžangos vykdytoja.

Mūsų tauta, gyvendama savo laisvoje tėvynėje, daugiausia buvo persiėmusi idealistine kryptimi, kuri teigė, kad žmogus auga, bręsta ir vystosi istorijos tėkmėje ir savo veikla išreiškia žmoniškumo vertybes vis tobulesne forma. Anuo metu drąsiai propagavome įsitikinimą, kad ir politika, ne tik tauta, bet ir pasaulinė, turi paklusti tam tikroms moralinėms normoms. Socialinė ne gi sąranga ir jos vystymosi eiga turi atitikti krikščionybės bei humanizmo principus: pavyzdžiui, bendrasis geris, socialinis teisingumas bei solidarumas. Kitaip tariant, tauta ir išrinktoji vadovybė turi įsisąmoninti socialinę kooperatyvinę dvasią, siekiančią visų piliečių laimės ir gerovės. Prisimenant Lietuvoje įvykdytą žemės reformą, socialinį gydymą, draudimą, pastangas siekti teisingumo visiems, siekti tiesos moksle ir kuryboje, demokratiškumo, ne tikai politiniuose, bet ir socialiniuose ir kultūrinuose baruose, galima sakyti, jog ta idealistinė kryptimi ir buvo stengiamasi eiti, gal su keliais neleistais antidemokratiniais nukrypimais.

Kelis šimtmečius gyvenome išnykimo grėsmėje. Šio šimtmečio pradžioje horizonte nušvito laisvės viltis. Drąsiai, ryžtingai asmenybių ir gyvos tautos susipratimo dėka laimėjome laisvę ir valstybinę nepriklausomybę. Tai buvo šviesaus, pažangaus darbo metai. Retkarčiais jutome pavojų ir tautai, ir valstybei. Tai grėsmė nenorėjome tikėti. Tada atrodė, kad amžiais lietuvių tauta gyvens nepriklausomoje Lietuvoje. Dabar matome, kad ta mūsų pavojaus nuojauta, nors atrodė ir netikėtina, buvo reali.

Šiuo metu pasaulyje jau pastebime tiesiog neįtikėtiną ženklų, kurie istoriniam žmonių sąmonės vystymuisi bando duoti radikaliai priešingą kryptį negu mūsų anais laisvės laikais pasirinktoji. Tai ne pirmosios tos krypties kregždės, bet tai jau grasus materialistinės diktatūrinės krypties pasireiškimas. Jo ženklai iškilavo ir kiek anksčiau į viešumą, bet ne tokia ryškia forma, kokią jie įgavo Antrojo pasaulinio karo metu. Tame grasiame

Kristijono Donelaičio statula (skulpt. K. Bogdanas) Vilniaus universiteto rūmų šiauriniame fasade.

istorinio vystymosi keitimėsi svarbiausią vaidmenį atliko dvi diktatūros: sovietinė ir nacionalsocialistinė. Jos abi pasireiškė genocidiniais trėmimais, masinėmis žudynėmis, holokostu, teismais, paremtais falsifikuotais kaltinimais, jų teroristinių saugumo institucijų savavaliavimu, žmogų pažeminančiais traktuojant tik kaip jų grėsmingos sistemos įrankį. Naudodamosi politine ir policijos prievartine jėga jos, taip atrodė, buvo pametusios protinę pusiausvyrą, ypačiai jų vadovai. Tie visi būrių trumparegiai, kurie po tų žiaurių pergyvenimų patirties dar svajotų apie fašistinį ar marksistinį autoritetizmą. Jie piltų vandenį ant imperialistinio, materialistinio, diktatūrinio malūno rato, kuris pasauliui šviesos nežada, tikiai pražūtį mažesniosioms tautoms, o gal ir visam pasauliui.

Nacionalsocializmas žlugo, bet sovietinis marksizmas dar žygiuoja ta pačia kryptimi. Ši sovietinė sistema pasitelkė į pagalbą technologinį procesą, kuris apgailėtinai įgavo labiausiai nepageidaujamą ir pačią destruktiviausią branduolinių ginklų formą. Tokia nežmoniška sistema, apsiginklavusi masiniai naikinančiais ginklais, kabvo virš pasaulio žmonijos galvų kaip Damoklo kardas.

Grumtynės tarp tų dviejų istorinio vystymosi kryptių, iš vienos pusės pažangios idealis-

tinės demokratinės, iš kitos pusės atžangios imperialistinės diktatūrinės, eina ir dabar. Tad ir Vasario 16 dienos minėjimas neturėtų ribotis Lietuvos nepriklausomybės akto paskelbimo sukaktimi. Tai yra kartu prisiminimo ir susikauptimo diena, kad ir mūsų tauta yra pasaulinio masto idėjų grumtynių sukuryje. Ir tose grumtynėse mes nesame tikti neveiklūs pašalaičiai, bet esame aktyvūs tos kovos dalyviai.

Po Jaltos konferencijos Staliniui pavyko istorinį socialinio gyvenimo vystymąsi pakreipti sovietinės imperialistinės diktatūrinės sistemos labui. Jis yra būdingas tos negatyvios, atžangios krypties atstovas. Apsidūrę laisvajame pasaulyje, mes metų metais pergyvenome keistas apraiškas tuose mums taip gyvybiniuose reikaluose. Kazkokios užslėptos propagandos įtakoje laisvajame pasaulyje gana intensyviai buvo pataikaujama imperialistinei sovietinei sistemai. Tikiai keliais pastaraisiais metais pradėjo matytis ir prablaivėjimo. Dabar jau nedvejojant yra galima paminti bent porą idealistinės krypties asmenybių, kurios taikliai ir teisingai žodžiu ir konkrečiais veiksmais sugeba pakreipti ir išlaikyti tą socialinį istorinį vystymąsi idealistinėje tobulėjimo plotmėje. Pavyzdžiui čia yra paminiamos dvi ryškiausios šios idealistinės krypties asmeny-

bės mūsų šios dabarties pasaulinėje plotmėje: JAV prezidentas Ronald Reagan, kuris sustabdė naivų pataikavimą Sovietų Sąjungai ir sugeba kreipti socialinį istorinį vystymąsi idealistinėje kryptimi, ir popiežius Jonas Paulius II, kuris drąsiai žodžiu demaskuoja marksistinį materializmą ir skelbia socialinius krikščioniškus principus, kurie ateina į pagalbą persekiojamam ir ekonomiškai bei moraliai skriaudžiamam žmogui.

Imperialistinės diktatūrinės sovietinės krypties reiškiniai yra sukūrę pasauliui tokią grėsmę, kad kai kurie ateitį pramatantys rašytojai bando savo literatūriniais veikalais įspėti žmoniją. Paminėtini du tokie autoriai, kurie savo raštuose išryškina tą imperialistinę, diktatūrinę istorinio vystymosi kryptį. Tų dviejų autorių fantazija yra labai laki. Jie sukuria šaržuotus vaizdus. Daugeliu atvejų toji jų kuryboje vaizduojamoji tikrovė, kuri prievarta žmogui yra užkraunama, nors jo prigimčiai ir svetima, jau iš dalies atžangios sistemos užsąsprendusi yra vykdoma.

Tie du autoriai yra britų rašytojai George Orwell, 1949 metais parašęs utopinį romaną 1984, ir Aldous Huxley, 1932 metais parašęs irgi utopinį romaną *Brave New World*. George Orwell ryškiai (Nukelta į 2 psl.)

Kas yra mūsų draugai ir kas priešai?

(Atkelta iš 1 psl.)
 vaizduoja žmonijos ateities beviltskumą, jeigu negatyvinė, prievartinė, materialistinė sistema įsigalės. Jis įspėja žmoniją, kad tada žmoniškumo vertybės bus prarastos, žmonės taps besieliais automatais. Žmogaus prigimtis bus taip pakeista, kad jis nepasileis laisvės, kilnumo, garbingumo. Jis užmiršęs žmogumi, pats to neįsivaizduoja. Autoriaus nuomone, žmoniškumo vertybės sunaikinti žmogui nėra lengva. Juk jame glūdi neišdildomas troškimas teisingumo, tiesos, meilės, solidarumo. Bet kankinimais, smegenų plovimu, psichiatrinė ligoninių priemonėmis, kaip cheminėmis injekcijomis, yra galimybė žmogų palausti ir įskiepyti Didžiojo Brolio principą: „Vergija yra Laisvė“. Tai dvi radikaliai priešingybės. Diktatorius tą savo negatyvinę priešingybę propagandiskai vadina laisve, bet praktikoja jos vergijai turinį.

Vytautas Bogušis ir Algirdas Masilionis, okupuotoje Lietuvoje išmesti iš gimnazijos 1976 metais už jų tautines ir religines pažiūras.

Mokslėivis Julius Sasnauskas 1982 metais Sibiro tremtyje, išgyvenęs pirmuosius ištreimimo metus. Jam nebuvu leista aplankyti namus po pirmųjų kalėjimo metų.

Aldous Huxley savo veikle pašiepia negatyvinę, imperia-
 listinę sistemą bei valdancios
 klicos naujus principus: u-
 niforminį vienodumą, i-
 dentifikumą, stabilumą. Jo
 nuomone, paklusnį ir diktato-
 rių garbinančią minią galima
 pasigaminti tikta labora-
 torijoje, chemikalais sunaikin-
 tant tu sintetinių žmonių sąži-
 nę. Bet ir visagali partijai
 taip lengvai tai nepavyksta.
 Vienas asmuo, gimęs iš
 natūralios motinos ir sinteti-
 no tėvo, sukyla prieš šią
 sveikam žmogui nepriimtina
 sistemą ir pasipriešina unifor-
 mizmui, narkotikų svaiguliui
 ir vergiškai determinacijai.
 Abiejuose tose knygose
 aiškiai matyti, kaip tu prievar-
 tinių sistemų pastangos at-
 sitrenkia į asmenybę, išskylan-
 čią iš sveikų, stiprių,
 sąmoningų žmonių tarpo.
 Mūsų tautos praeities ir
 dabarties gyvenime buvo ir
 yra daug tos idealistinės i-
 storinio vystymosi krypties
 asmenybių. Štai keli jų pavyz-
 diai. Devynioliktoje šimtme-
 tyje lietuviškos stiprėjimui
 didelį vaidmenį atliko vysku-
 pas Motiejus Valančius (1801-

1875). Jis švietė liaudį, steigė
 knygynus, lietuviškas parapi-
 nes mokyklas, pats rašė, lietu-
 viškas knygas spausdino
 Prūsijoje. Su jo asmeniu yra
 susijęs knygnešiu laikro-
 tarpis. Jam išvysčius stiprią
 tautos blaivinimo veiklą,
 Lietuvoje užsidarė dauguma
 smuklių, caro akcinės paja-
 mos sumažėjo. Ir būdinga,
 nors vysk. Valančius nebuvu
 įsijungęs aktyviai į 1863 metų
 sukilimą, tikta visais jam
 įmanomais būdais gelbėjo
 sukilimo aukas, vis tiek caro
 valdžia, keršydama lietuvių
 tautai, uždarė blaivybės
 draugijas, parapines lietu-
 viškąsias mokyklas, ribojo
 kunigų seminarijos auklėtinių
 skaičių. Vysk. Valančiui pavy-
 ko apsaugoti daug kunigų ir
 pasauliečių nuo mirties bei
 ištreimimo, bet vis dėlto daug
 sukilėlių ir jų tarpe 67 kunigai
 buvo ištremiti į Sibirą, o šeši
 kunigai ir daug pasauliečių
 sunaikinti egzekucijomis. Taip
 labai sunkiose sąlygose veikė
 idealistas vyskupas valstietis
 prieš imperialistinių rusų caro
 režimą.
 Prūsijoje labai svarbų

vaidmenį atliko Kristijonas
 Donelaitis (1710-1780). Jis
 savo lietuviškąją sąmonę,
 nežiūrint germanizacijos
 spaudimo, labai aiškiai išreiš-
 kė „Metuose“. Jis matė nutau-
 timo pavojų ir suprato, kad
 prieš jį atsilaikyti bus pajėgūs
 tikta aukštos kultūros asme-
 nys. Jis tad ir ragino mokyti-
 sis, pasisavinti naujus ūkininkai-
 mo metodus, o pačpabrėždavo
 intensyvaus darbo svarbą.
 1749 metais jis ragino: „Tegu
 tavo sūnūs, jeigu tokių turėsi
 ir norėsi paskirti teologijai,
 laiku išmoka gerai lietu-
 viškai, kad galėtū tinkamai
 vadovauti parapijai lietuvių
 kalba“. K. Donelaitis valstie-
 čius vaizdavo kaip asmenis,
 turinčius stiprią tautinę sąmo-
 nę. Jis buvo sukūręs savo
 donelaitinę gadynę. Su kitais
 sąmoningais lietuvininkais
 kaip Ruigys, Šimpenigis, o
 vėliau ir L. Reza sugebėjo
 nuteikti vokiečių kultūros
 darbuotojus kaip I. Kantą, G.
 E. Lessingą, J. G. Herderį,
 kurie tapo aktyviais lietuvių
 kultūros propaguotojais.
 Tai du didieji praėjusiu
 šimtmečių milžinai. Jie savo

asmenybės inaisais sunkiose
 sąlygose sugebėjo lietuvių
 tautos individualybę, jos
 kalbą iškelti ir įteisinti moks-
 le, kūryboje, politikoje.
 Panašiai ir iš šios sunkios
 Lietuvos okupacinio periodo
 dabarties iškyla nemažai hero-
 jiškų asmenybių. Kaip pavyz-
 diai minėtini mūsų sąžinės
 kaliniai: kun. Alfonsas
 Svarninkas, kun. Sigitas
 Tamkevičius, Nijolė Sadūnai-
 tė, Julius Sasnauskas, Jad-
 vyga Bieliauskienė, Vytautas
 Skuodis, Robertas Graitas,
 Balys Gajauskas, Viktoras
 Petkus, Algirdas Statkevičius,

Gintautas Iešmantas, Anta-
 nas Terleckas, Povilas Pečeliū-
 nas, Mečislavas Jurevičius ir
 kiti.

Kiek daug mes turime
 sąmoningų, susipratusių
 asmenybių ir čia, laisvajame
 pasaulyje, savoje bendruo-
 menėje: liuanistinių mokyklų
 mokytojai, visi tie, kurie
 asmenine auka sukuria jauni-
 mo židinius auklėjimo bei susi-
 būrimo tikslais, kurie juos
 išlaiko bei naudingai įtai-
 gauja jaunuomenę gerai
 pramokti lietuvių kalbą, ugdy-
 ti charakterį ir gilinti savo
 tautinį, religinį bei socialinį
 sąmoningumą. Tai yra visi tie,
 kurie savo aukos dvasios dar-
 bais ugdo asmenybes tai
 idealistinė, krikščioniškai,
 humanistinė istorinio
 vystymosi kryptis.

Iš tų schematinių svarstymų
 pabaigai galime pasidaryti
 sau tris išvadas:

1. Idealistinė istorinio vystymosi kryptis yra mažųjų pavergtųjų tautų egzistencijos atramos pagrindas. Jos eilėse yra mūsų draugai. Ji sudaro sąlygas netrukdomai naudoti bei kurti savą kalbą, pažinti ir ugdyti savo kultūrą bei praktikuoti etninį mozaikinį spalvingumą tautų šeimoje. Ir vien savo tautoje ji sudaro žmogui sąlygas vystyti talen-
 tus, laisvai save išreikšti pagal savo sąžinės įsitikinimus.
2. Savoji kalba yra visos tautos turtas, jos širdis ir siela. Prof. Antano Maceinos žodžiais: „Pagrindinė tautinė tradicija ir tuo pačiu pagrindinė asmens būseną istorijoje yra kalba“. Mūsų kunigaiškiai laimėdavo mūsų, bet pralaimėdavo karų pasekmes, nes neįvertino savo kalbos reikšmės.
3. Tautos gyvybė glūdi

Romas Ragaišis, okupuotoje Lietuvoje už „antisovietinę“ veiklą teisiamas antrą kartą, 1979 metais.

Petras Cidzikas Vilniaus psichiatrinėje ligoninėje 1981 metais. Jis buvo areštuotas 1973 metais už „antisovietinę“ veiklą, paskelbtas „nenormaliu“ ir „šizofreniku“ — buvo 4 metus prievarta „gydomas“. Nuo tada yra buvęs paleistas ir vėl sumistas kelis kartus.

kiekvieno jos nario širdyje.
 Ryskios ir stiprios tautos
 asmenybės ankstyvesniais
 laikais ir dabar neleidū
 neleidžia socialinio gyvenimo
 idealistiniams istoriniams
 vystymuisi nukrypti į šunke-
 lius, jį išlaikė ir bando dabar
 savo asmenine auka jį išlaiky-
 ti lietuviškojo krikščioniškojo

susipratimo lygyje. Teilhard
 de Chardin sako: „Asmenybė
 yra toji dinamiškoji ašis, kuri
 suka pasaulį“. Tad ir lietuvių
 tautos ir Lietuvos valstybės
 ateitis yra tų sąmoningų, tvirtų
 asmenybių rankose, kurios
 yra dinaminio progreso ašis
 lietuvių tautos dabarties
 gyvenime ir jos istorijoje.

NAUJI LEIDINIAI

• **Mūsų vytis** nr. 3 (1984). Akademinio skautų sąjūdžio leidžiamas trimėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Tolušis, 7220 S. California Ave., Chicago, IL 60629. Administracija — Danutė Korzonienė ir Gina Remienė, 2725 W. 84th Place, Chicago, IL 60652. Metinė prenumerata — 7 dol., studentams — 4 dol. Atskiuro numerio kaina — 2 dol.

• Numeris skiriamas Akademiniuo skautų sąjūdžio 60 metų sukakčiai, atšvėstai 1984 metais. Spausdinami atsiminimai iš sąjūdžio steigiamojai laikotarpiui, o leidinio didesnę dalį sudaro nuotraukų rinkinys iš ASS gyvenimo, pradendant paskario metais atsikūrusios akademinės skautijos veikla ir baigiant pastaroju dešimtmečiu.

1984 Paavo Haavikko (Suomija). Pastarasis laureatas labiausiai yra žinomas kaip poetas, bet yra rašęs ir dramos veikalų bei prozos. Visuose žanruose jis atkreipė į save dėmesį. Yra gimęs 1931 metais. Nemažai plooostas Paavo Haavikko poezijos yra išversta į anglų kalbą ir šiame žurnalo numeryje.

Lietuviškoji žurnalo dalis šį kartą yra dviejų knygų recenzijos: Rimvydo Šilbajorio *Mind against the Wall: Essays on Lithuanian Culture under Soviet Occupation* (Juris Silienikis) ir Albino Zukausko *Benamė meilė* (R. Šilbajoris).

Chicagos teatruose

Pirmoji Bizet opera

Prancūzijos kompozitorius Georges Bizet, gyvenęs tik 37 metus (1838-1875), pasiieka mums neužmirštamą savo didingą operą „Carmen“. Tačiau jis, po keletos mažesnių kurinių, teturėdamas dar tik 25 m. amžiaus yra 1863 m. Paryžiaus Lyriaiam teatrui sukūręs pirmą savo didesnę operą: „Perlų žvejai“. Šią operą vasario 2-10 d. šešis kartus pastatė Chicagos operos teatro grupė Athenaeum teatro puošnioje salėje, 2936 n. Southport. Chicagos operos teatras įsteigė Alan Stone, operines studijas išėjęs Milane, dėstęs Northwestern universitete, buvęs teiseju Metropolitan operos perklausose.

mūsų Lyric operoje ir Arizonos, St. Paul, Des Moines operose. Gregory Frank (Nourabad) — Lyric operos narys, dainavęs su Anchorage simfoniniu orkestru. Dirigentas J. DeRugieris dirigavęs operas San Diego, Michigan, San Francisco, Washington teatruose. Režisierius M. Ehrman baigęs Northwestern universitetą. Baileto vadovė J. Hall studijavusi New York'e ir Vokietijoje. Dėl scenos ribotumo baleatas negausus, bet labai pritaikytų formų.

Trankių dainų pynė

Viename iš geresnių Chicagos teatrų: Apollo, 2540 N. Lincoln, jau nuo lapkričio pabaigos eina vaidinimas: „Pump Boys and Dinettes“. Tai daugiau trankių „rock“ — džiazinio stiliaus dainų pynė negu dramatis veiklas, bet amerikiečių publika tuo tiek susidomėjusi, kad pirmas savaitės išpirkto visus bilietus, o ir vėliau žiūrovų netrūko. Pastatymas vaizduoja keturis benzinio stoties tarnautojus ir šalia esančios užkandinės dvi padavėjas. Spektaklis daugiau ir kilo iš tose institucijose dirbusių, bet jau 1981 m. buvo pastatytas off-Broadway, paskiau Toronte, Minneapolis, Houstone, Clevelande, o neseniai pasiekė Londoną.

Siuzetas — mitologinis: Bramos kunigė Leila, išpareigojusi gyventi skaitlybėje, pamileta perlų žvejai Nadir. Meilės glamonės juodu užtinka perlų žvejų valdovus Zurga ir juos puola Bramos aukštasis kunigas Nourabad, Sprendimas — nubauti mirtimi. Tačiau valdovas iš Leilos prieš mirtį perduodamas motinai kaklo grandinėles, pažęsta, kad tai jo dovana, kai Leila išgelbėjo jo gyvybę. Egzekucijos metu, Zurga padega kaimelį, kad visi bėgtų gelbėti, o palikuosius Leilą ir jos mylimą paleidžia.

Scenoje sukrauta gal apie 2000 benzino stotyse ir užkandinės parduodamų prekių. Visi aktoriai yra dainininkai, muzikai ir lengvi šokėjai. Skamba keturių styginių instrumentų, pianino, armonikos ir mušamųjų instrumentų (panudojant net užkandinės indus) garsai. Melodijos triukšmingos, tai apie jų darbą, tai romantiškos, tai lyriški prisiminimai apie motiną, močiutę, tai žvejo malda, tai sauksmas, kad „darbas jūgų neužmuš, bet rūpecio įtampa gali nužudyti“.

Spektaklius aukštai įvertino abudu didieji Chicagos dienraščiai. Visi bilietai buvo išparduoti. Muzika taip pat mielai skambi, kaip „Carmen“. Šiuose pastatymuose turėta net 33 muzikantai. Pajėgus choras. Visoj operoj tik minėti keturi solistai, bet gerai parinkti, Joan Gibbons (Leila) yra pasiekusi laimėjimą Metropolitan operoje, dainavusi „Madame Butterfly“ Western operoje. Paul Spencer Adkins (Nadir) užpernai laimėjęs Pavarotti tarptautinėse balso varžybose, šią vasarą dainavo Meksikoje su sostinės filharmonija. Paul Kreider (Zurga) dainavęs „Carmen“

Algirdo Landsbergio „Onos veido“ spektaklių atgarsiai spaudoje. Pasaulio lietuvių katalikų kongreso 1984 m. rugėjo mėnesį Toronte manifestas ir kt. Platišas, kaip visada, spaudos ištraukų ir skaitytojų laiškų skyriai.

Aktorių stiprybė ne tiek išsismokslinimas, kiek scenos praktika. J. Foley ir M. Hardwick iš tų pirmųjų, kurie vaidinimą suklūrė. Hardwick dirbęs ir NBC televizijoje. G. Bristol išsismokslinęs dviejuose Texas universitetuose. Susie Vaughn-Raney, pradėjusi bažnytiname chore, tapusi Miss Alabama, pakilo į televizijos aktore. Spektakly šalia dainų yra dialogų ir šokio įtarpai.

JADVYGA BIELIAUSKIENĖ,
 mokiusi jaunimą mylėti
 DIEVĄ IR TĖVYNĘ,
 nuteista (1983-v-20) 7 metams.
 Bausmę atlieka
 Mordovijos lageryje.

Okupuotoje Lietuvoje platinamos atvirutės, išleistos po kun. Sigito Tamkevičiaus ir Jadvygos Bieliauskienės areštų. Kun. Sigitas Tamkevičius (kairėje), Kybartų parapijos klebonas ir Tikinčiųjų teisėms ginti komiteto narys, buvo areštuotas 1983 m. gegužės mėn. 6 d. Jadvyga Bieliauskienė (dešinėje), areštuota 1983 m. gegužės mėn. 20 d. ir nuteista 7 metams kalėjimo, buvo apkalinta Garliavos moksleivių religinio būrelio organizavimu, parašų rinkimu po tikinčiųjų pareiškimais, skundė rašymu Kauno miesto prokurorui dėl vaikų terorizavimo.

WORLD LITERATURE TODAY

Volume, Number 4, Autumn 1984. A Literary Quarterly of The University of Oklahoma. Editor: Ivar Ivask, 630 Parrington Oval, Room 110, Norman, Okla. 73019. Asmeniškoji metinė žurnalo prenumerata — \$23.00 (U.S.), dvimetinė prenumerata — \$40.00. Administracijos adresas: World Literature Today, University of Oklahoma Press, 1005 Asp Avenue, Norman, OK 73019.

Didelio formato, liuksusinio apipavidalinimo, keturis kartus per metus išeinantis literatūros žurnalas anglų kalba. Kiekvienas jų numeris arti dviejų šimtų iliustruotų puslapių, kuriuose straipsnių ir knygų recenzijų forma žvelgiama į visą šių dienų pasaulinę literatūrą, neaplenkiant ir lietuviškosios.

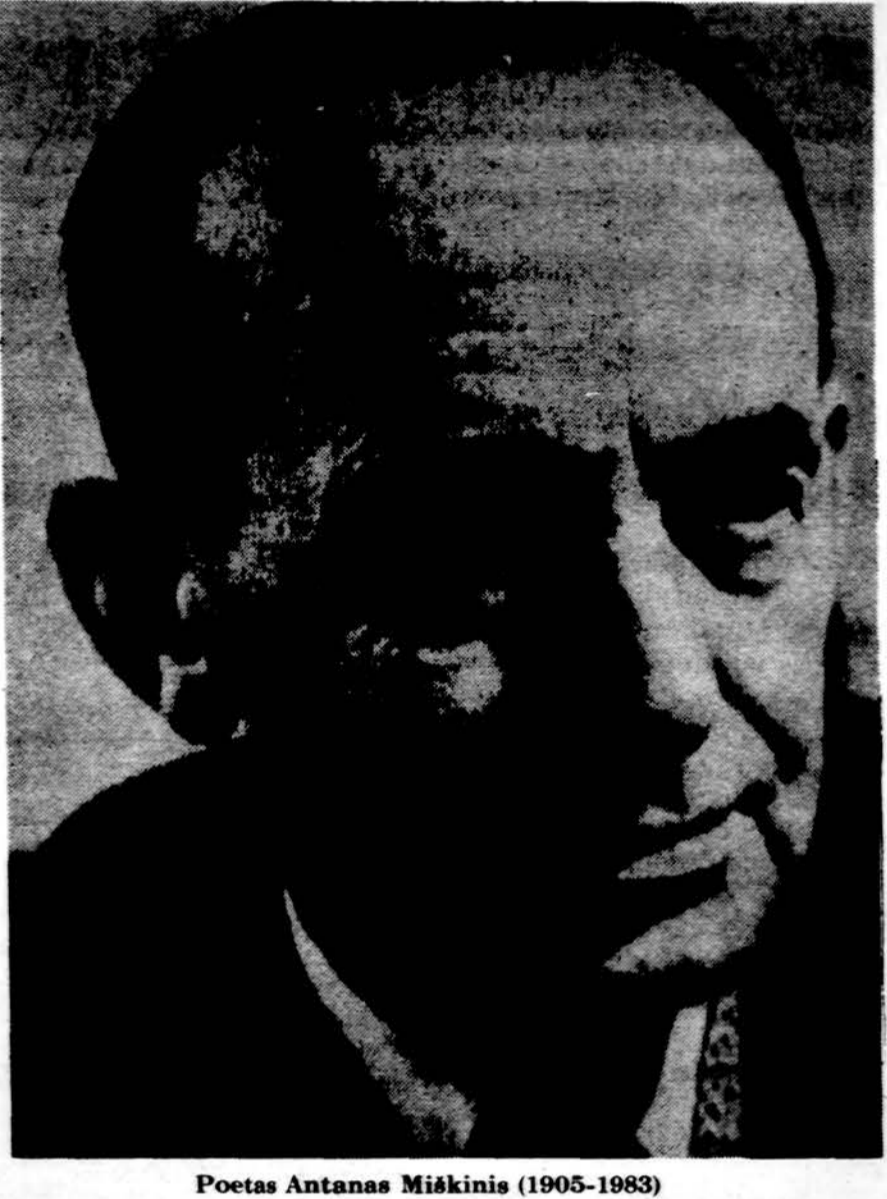
Naujausio numerio straipsniai daugiausia skiriami suomių rašytojui Paavo Haavikko kūrybai. Jis mat laimėjo kas dveji metai skiriamą, šio žurnalo ir jo redaktoriaus įsteigtą Neustadt literatūros premiją. Premija jau yra įgyjusi tarptautinį garą. Laimėtoji įteikiama 25,000 dolerių. Lig šiol Neustadt premija yra laimėję šie rašytojai: 1970 Giuseppe Ungaretti (Italija), 1972 Gabriel Garcia Márquez, (Kolumbija), 1974 Francis Ponge (Prancūzija), 1976 Elizabeth Bishop (JAV), 1978 Czesław Miłosz (Lenkija), 1980 Josef Skvorecky (Čekoslovakija), 1982 Octavio Paz (Meksika) ir

Žaliojo Lietuvos kaimo dainiui užgesus

Poeto Antano Miškinio atminimui

VINCAS NATKEVIČIUS

„Žaliojo Lietuvos kaimas“ Nepriklausomybės metais buvo siek tiek nuvalkiotas ir net pašėpiamos prasmės beigaunąs posakis. Juo buvo išsakoma ne tiek kaimo grožis ir kaimiečio nuosirdus lietuviškumas, kiek tam tikras primityvumas, atsilikimas, nekultūringumas. Kartu su kitais savo amžininkais poetais — Jonu Kossu-Aleksandravičium (vėliau Aisčiu), Bernardu Brazdžioniu ir Salomėja Nerim — įkopes į Nepriklausomos Lietuvos lyrikos pamašą Antanas Miškinis buvo šioje ketveriukėje vienintelis, kuris savo poezija tarėsi norėję nuimti nuo kaimo anas neigiamybės ir atstatyti kaimiečio lietuvių garbę. Jo geriausių eilėraščių centre yra Lietuvos kaimas ir iš jo kilęs miestietis. Dėl to jį būtų galima pavadinti pačiu patriotiškiausiu minėtojų didžiųjų poetų ketveriukė. Iš ketveriukės išsiskyrė ir tuo, kad jis su mūsų bendravo be jokio vargo, tai yra, jam visa eilėraščių kažkaip savaime, kaip tam romėnų Ovidijui, kuris gyvėsi — ką tik parašęs, tuoj šitai virstą eilėmis... Miškinis dainavęs kaip paukštis ant šakos — lengvai, be ypatingų pastangų, nes tokia buvus jo prigimtis, — liudija jo draugas Kossu-Aleksandravičius. Tokiais pačios prigimties pašauktais poetais esą tegali būti pas mus Rytų Aukštaičių žemės vaikai. Miškinis kaip tik toks buvo: iš Juknėnų kaimo, Daugailių valsčiuje, Utenos apskrityje, gimęs 1905 metais (miręs 1983). Gamtos pašauktą dainių pirmtakais pas mus yra A. Strazdas, A. Vienažindys, A. Baranauskas. Jie buvę apdovanojami labai aiškiu, įgimtu talentu, todėl jiems išsivystyti dideliais poetais buvo lengviau nei paslepti, tik didėlis vidaus pastangomis atkasamo talento rašytojams. Pastarojo tipo dainium save laikė Kossu-Aleksandravičius-Aistis, šitai ypač pajutęs artimai draugaudamas su mūsų numylėtinu Miškinium. Jis pavydėjo „vėjavaiškiškam nerimtam draugui“, kuris, atrodo, nepergveno kūrybinių kančių, bent tokių, kurios kankino Aleksandravičių, apie save rašius: „Kiek to mano kraujo teka, o nežydi žodžiu nai...“ Lengvesnis ir jaunystėje kiek vėjavaiškiškas požiūris į gyvenimą bei lengviau nei Aisčiui sekėsis eilėraščių Miškinį priartinti ir prie šiaurės rytų aukštaičių K. Binkio, kurio „Keturių Vėjų“ nuotaukos bent kūrybos pradžioje Miškinis yra aiškiai prisitęsęs.

Poetas Antanas Miškinis (1905-1983)

1948 m. jis buvo suimtas, nuteistas ir ištremitas į Sibira. Iš jo grįžo tik 1956 m. vasarą. Kad būtų priimtas į „socialistinę visuomenę“, turėjo atgailoti: tai atliko 1957 m. kovo mėn. „Tiesoje“ išspausdintu eilėraščiu ir 1959 vienu pareiškimu spaudoje. Teisę gyventi Lietuvoje poetas turėjo apmokėti labai brangia kaina: save psichiškai sulaužyti, t. y. nutildyti savo širdies ir proto balsą ir eilėraščiųis slovinti sovietinę santvarką, nes šitai pahėpė partija...
Nepriklausomaj Lietuvos išleisti trys A. Miškinio lyrikos rinkiniai: „Balta paukštė“ (1928), „Varnos prie plento“ (1935) ir „Keturi miestai“ (1938, antras leidimas 1939). Jeigu šiuose rinkiniuose ieškotume pagrindinio motyvo, jį rastume patriotizme. Tai neturėtų nusteibinti. Atsiminkime, kad pjiūvininkams rūpėjo ieškoti visai tautai būdingos tautinės idėjos ir ją atremti tautinės kultūros kūrimui. Tiesa, šitokios konkrečios idėjos lyg ir neujauciam poeto lyriko, nes jos iš tikrųjų konkrečiai nebuvo suformulavęs nei pats poetas, nei „Pjūvy“ rašė literatūros kritikai. (Tokia idėja, sakysim, buvo suformuluota filosofo Stasio Šalkauskio: Lietuva, geopolitiškai esanti Rytų-Vakarų slenktyje, turinti sukurti Rytų kontempliacines ir Vakarų dinamines dviasios sintezę.) Miškinio lyriko betgi nuolat užtikam rūpestį tautos reikalais. Tai poetas išsako kad ir šitais dviem posmais:

*Kur mes tave nuvesim
Ir dovanų ką duosim?
Šiandien gilios mintys
Jaimetė veiduosin.
Kuriais žiedais papuošim
Tave kaip tikrą seserį?
Esi pačioj jaunystėj
Ir pačiame pavasary.(1)
„Lietuva!“*

Poeto rūpestių centre yra sunkus ano meto lietuvių ekonominis gyvenimas, dažniausiai išsakomas bendrinium, dainų pamėgtu vargo įvaizdžiu:
*Yra tokie vargai Lietuvoje,
Nerašyti j popieriaus knyga —
Po laukus, po namus uliavoja,
O kitus juodon žemėn
primyga.(2)
„Yra tokia daina“*

Pergyvdamas savo tautiečių vargingą būvį, Miškinis retai priartėja prie konkretybių, lyg bijodamas įklimpti į socialistinį ar kritinį realizmą. Bene vienintelė išimtis sudaro „Žiemos“ eilėraštis, parašytas 1930 m., sunkiausiasiais tuometinės ekonominės krizės metais. Jame, pirmuosiuose dviejuose posmuose, poetas naudoja pamėgtą ironiją ir kalba, kad jo gintaro tėvynė, jo rūtų šalis, „sidabro ledu apkalta“, šoka iš vargo prie karčiamos suktinį. Toliau pereina prie tokių konkretybių:

*Seserys drobių priaudžia
Iš sielvarto siūly plonų.
Byra motinai ašaros graudžios,
Kai Brazilijoj žina sūnus.
Tėvas vekselin dūšią įrašo.
Taip ir sako: po vargą vartaus.
Pošoksiu, pašoksiu ir ašen
Prie tavo to vargo kartaus.(3)
„Žiema“*

Lietuvos vargą poetas dažniausiai apgaubia romantine rezignuojančio nuotaika, kuri, aiški, negali priversti prie ko nors panašaus į klasių kovą. Vargas mėgstatamas išsakyti dainose ar rūpintojėly išreikštu būdu: rūpėsi, liudiesiu, skundu, aimana, rezignacija. Ši sielvarto nuotaika paprastai čia pat pereina į ryžtą kaip nors vargą sutrypti, kaip nors iš jo išbristi. Štai cituotas „Žiemos“ eilėraštis baigiamas tokiu pakiliu posmu:

*Bet pavasarį! Vandenis
plauksim,
Dunojais toli j marias.
Jei laimė tikrai nepalauks mūs,
Tai ir vargas daugiau neberas! (4)*

Dažnesnė tema nei materialinės Lietuvos gyvenimo negerovės Miškinio poezijoje yra moralinis ano meto lietuvių vargas. Ypač poetas yra pamėgęs vaizduoti iš kaimo į miestą persikelusio lietuvi moralinį lūžį: toks miestietis linksta tradicinę krikščionišką moralę iškeisti į malonumų hedonistinę moralę. Bene subtiliausiai labai vykusiai siužetinio eilėraščio forma poetas šį lūžį perteikia „Laimėjė rudeniniam palte“:

*2. Kaimo apologija
perkurta liaudies daina*

Iš visų keturių didžiųjų Nepriklausomos Lietuvos poetų Miškinis savo eilėraščių nuotaika ir formalinėmis priemonėmis labiausiai priartėja prie dainų. Yra net eilėraščių, kuriuose pagrindinės dainų poetinės priemonės — maloniniai, mažybini žodžiai — sąmoningai

Balio Buračo nuotrauka iš Nepriklausomybės laikotarpio — „Piemenukai“. Fotografo Buračo 25 metų nuotraukų rinkinys 1937 metais pasaulinėje meno ir technikos parodoje Paryžiuje laimėjo aukso medalį.

*Kaip? Nenusibodo žveigiančiam
asfalte?
Ar nepasilgsti tų laukų placių?
Kokia tavo nuotaika rudeniniam
palte?
Sabaly kailiukas tinka ant
pečių!..
Ar ateina mintys, kaip mes
augom kaime,
Pavyzdžiui, kai sodai pradeda
jau balti?
Mes tada svajojom — gal
kitokia laimė,
Galgi ir ne šitą, rudeniniam
palte...(5)*

Ironiški klausimai turėtų vesti į atsakymus, jog tikrosios laimės miestietiškas gyvenimo būdas neatneša, daugiau svajotos laimės surastum kaime. Antrojo eilėraščio daly kalbama, kad kaime reiktų „klumpėtai vargą bristi“, ten sena motina „lyjant basa bulves kasa“, o čia, mieste, — gyvenimas lyg kino artistės, kuri važinėja nauju limuzinu. Tik tikros meilės čia nėra: ji perka meilės pinigais. Tad finalas (trečiojo daly) — besimylinčiųjų išsiskyrimas, išsakomas mūsų mitinės dainos vaizdu:

*Gal nejauti, ko žvaigždės
byra, —
Manai, žvaigždė tu ir pati...
Mėnuo, sauluzės atsiskyres
Kaip ašai vienas per naktis.(6)*

Dar tragiškiau naujojo lietuvių miescionio gyvenimą Miškinis nupiešė „Keturių miestų“ poemoje. Iš dalies čia miesto gyvenimu poetas net gali džiaugtis, ypač ateities miesto (Naujajilio). Ano meto Lietuvos mieste jis betgi daug kur įžvelgia tragedijas, kurių dalyviai ūžia, uliavoja, lekia iš vieno baltiaus į kitą ir tyčiojas iš tėvynės:

*Nenusimink: bus greitai balius
Su prizais, rožėmis ir vynu.
Jausmams bei valiai duosim
valių
Ir išsigersim už tėvynę.(7)*

Tokios linksmybės sunaikina didžiulias krikščioniškas ir žmogiškas vertybes, kurių kartais pasiilgstama, ir net norima taisyti:

*Gražinkit man j širdį Kristų,
Su prizais, rožėmis ir vynu.
Mintysiu Dievą vėl atveskit, —
Išsėsiu didžioj vargo bristų.
Aš esiu kad ir sniego kasti.*

(Galetum net nusteibti: argi čia Miškinis, o ne Brazdžionis?) Hedonistinio gyvenimo galas — savizudybė:

*O vakare, kai nieks negirdi,
Kai buduarous miega lėlės,
Puošniame viešbuty j širdį
Paleido švino gabalėlį.*

stilizuojamos ir tuo pertempiamos:
*Užu daržo beržas. Žalia. Žemė
žėlė,
O motulei augo dukterytužėlė.
Saulė upėn puolė, tai mėnulis
kėlės,
Tai tada ją vėžė iš namulytėlių.
Pažadėjo grįžti, padainuot
seklyčioj,
Kai byrės lapeliai
qžuoluzėlyčio.(8)*

„Dukterytužėlė ir motinėlė“
Vienas gražiausių dainų nuotaukos eilėraščių yra „Žaliojo ilgesio žodžiai“. Jame randam dainų tematika: mergaitės nenorą greitai tekėti, jos svajones apie laimę, kai mylimasis berneis parnės „sidabro žagr ant pečių“, jos laisvę pas močiutę placių žaliųjų pievų prieglobsty. Tebūnie jis visas pacituotas, nes tai Miškinio poezijos viršūnė.

*Žinai, ta upė tokia mėlyna.
O tokia vasara žalia.
Platumoje šilkinųjų pievų,
Vai, kokia didelė valia!
Kai tu didžius užarsi plotus,
Žaliuosim vasarą kartu.
Kas bus, jei per anksti jaunystę
Išvėsiu po girgždančius vartus?
Bet nevilok manęs šiaqvaras,
Neišvilok dar iš namų.*

„Žiema“
Lietuvos vargą poetas dažniausiai apgaubia romantine rezignuojančio nuotaika, kuri, aiški, negali priversti prie ko nors panašaus į klasių kovą. Vargas mėgstatamas išsakyti dainose ar rūpintojėly išreikštu būdu: rūpėsi, liudiesiu, skundu, aimana, rezignacija. Ši sielvarto nuotaika paprastai čia pat pereina į ryžtą kaip nors vargą sutrypti, kaip nors iš jo išbristi. Štai cituotas „Žiemos“ eilėraštis baigiamas tokiu pakiliu posmu:

Danguolė Sadūnaitė

*trisdešimt aštuonerius metus
išsirgęs,
jis neturėjo vyro,
kuris įkeltų jį į vandenį...
ačiū, kad atėjai!
dabar ir jis ir mes,
Viešpatie,
šalia gydančio vandens —
turime žmogų...
BIRŽELIO 26-TOJI
kur buvau, tėve,
tą ramų vasaros popietį,
kai jis —
tavo išsekusi laiko
vandenį —
taip dosniai pakeitė
j aitrų amžinybės vyną...
RUGPJŪCIO MĖNESIO DANGUS
rugpjūčio mėnesio dangus:
šviežiai atklota lova,
žvaigždėms
nieko ypatingo neatsitiko tą dieną...
ir medžiai,
ir laukai —
ir debesys tie patys...
tik tavo atėjimas,
kažkaip, staiga
sumaišė manyje
ir dangų, ir žemę*

*Aš sudūmojau drobių raštą,
Aš baigsiu saulės audimus.
Graziau už vasarą rėdysiuos:
Ku-kū! — už parugių placių.
Parnėsi tu po mano langu
Sidabro žagr ant pečių.
Tada — tūtu sau upės teka,
Tegu pasira sau klevai.
Žvaigždė vakarė dar
pakrūpcios —
Vai liai žaliai pažaliavai!
Tik nevilok manęs šiaqvaras,
Neišvilok dar iš namų —
Jaut žadų j margą raštą
Iš saulės krintančius dimus.(9)*

Po įvedamųjų intucinių pastabų apie eilėraščio nuotaiką ir tematiką, įjunkim j tolimesnę interpretaciją semantinį metodą, t. y. paieškokim eilėrašty poetinio vaizdų ir įvaizdžių prasmės, iškelkim poetines struktūras. Semantika kreipia ypatingą dėmesį į pakartojimus, klausdama, ką kartojimas „ženklina“, j ką jis nurodo. Šituo reikalu vienas semantikos tėvų A. J. Greimas teigia: „Besikartojančios struktūros — tai semantinės organizacijos griaučiai, kurių pagalba galima atpažinti tekste besivystančių reikšmių kryptį, pažangą ir prasmę.“(10) Atkreipim visų pirma dėmesį j tai, kad mūsų eilėrašty su mažais pakeitimais yra kartojamas ištiesios posmas, būtent trečiasis. Semantiniu požiūriu tai turėtų reikšti, kad šitas posmas yra esminis eilėraščiui suprasti, kad jame turėtų glūdėti „raktas“, kuris „atrakins“ mums duris į eilėraščio prasmę. Pačiame gi posme pagrindinis žodis turėtų būti tas, kuris kartojasi ir kituose posmuose, nes juk sakėme, kad pakartojimu ypač stengiamasi nurodyti j esmę, j prasmę. Toks raktinis žodis, kuris daugiausia kartojamas ir beveik visuose posmuose, išsiskyrus penktajį, yra „vasara“. Kitas žodis, kuris po būdu įvaizdį „žaliuosim“ būtų daugiausia kartojamas, būtent 4 kartus, yra „žalia“ ir „žaliuoti“, ir jis jungiamas prasmės ryšiu su „vasara“. Iš šitos „statistikos“ ryškėja, jog pagrindinės eilėraščio struktūros yra išreikštos įvaizdžiais žalia vasara ir vasarą žaliuoti. Toliau pasiekim, kiek iš pagrindinės struktūros vystosi kitos, atskleidžiamos naujas prasmės klodus. Pagrindinė struktūra pasirodo tuoj eilėraščio pradžioje, antroje eilutėje — „žalia vasara“. Gali ateiti mintis, o gal Miškinis galėjo struktūrą „žalia“ įvesti anksčiau, jau pirmoje eilutėje, ir upę pavadinti „žalia“... Jaučiam tai būtų per

*tik kartą,
šiam mažam širdies lopely
(tau besilankant Virginijos
žemėj)
buvau tą dieną
ir jūra ir banga:
žuvis ir tinklas...
ir saulė —
ir linksmai dainuojantis
žvejys...
ŠEŠTADIENIO VAKARAS
tamsa iplaukia j kiemą,
kaip piratų laivas
// // // // //
pro išdaužtus dangaus langus
pasirodo žvaigždės...
pastovėkime dar čia,
pabūkim;
viena iš jų
tikrai numes mums savo karštą žodį...
Medis įsodino šėšėlį pievoje,
ir vis dar nepabaigia žaidimo...
// // // // //
toks apčiuopiamas
Tavo gerumas man,
kaip kad mažam delne
uogų išpaustos žymės, vasara
UOSTE
uostas palaidotas migloje
// // // // //
jeigu arčiau Būtum,
dainuotčiau...
jeigu toliau, melščiausiai...*

moderniška, preteninga. Tai būtų buvę įmanoma keturvejininkams, bet ne Miškinium, siekiam poezijoje paprastumo, kaip tai darė ir to meto lietuvių prietinkai, ypač novelistai.(11) Taigi pirmojo posmo pirmoji ir antroji eilutė nėra sujungiamos prasmingam visumam ta pačia struktūra. Šitos prasmingos visumos siekiama antrine struktūra, išreikšta žodžiu „tokia“, kuris kartodamas pabrėžia upės ir vasaros tą patį aspektą, būtent spalvų ryškumą. Trečiosios eilutės vaizdas „platumoje šilkinųjų pievų“ prasmingai jungiamas su „žalios vasaros“ struktūra, nes pievos vasarą žalios, tačiau kartu vasaros žalumio struktūra praplečiama naujais aspektais — šilko švelnumu ir platybe. Pievų platumas išsiskiria mergaitėi norą jose laisvai, nevaržomai krykštauti, džiaugtis. Tai išsako ketvirtosios eilutės struktūra „vai, kokia didelė valia!“, kur „didelė valia“ prasmingai rišasi su pievų platumu. Aliteraciniai žodžiai „tokia — kokia“ besikartojančiais tais pačiais garsais vėl nurodo artimą ryšį tarp pievų platybės ir laisvės jose. Rašinio rėmai neleidžia smulkiai nagrinėti poetines struktūras kituose eilėraščių posmuose. Turū pasitenkinti bendresniais pastebėjimais.

Antrajame posme pagrindinė struktūra gilinama poetišku įvaizdžiu „žaliuosim“, kuris iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti kiek netikėtas ir nelauktas, nes iš tikrųjų čia kalbama apie mergaitės ir berniolo „sužaliavimą“. Tik daug netikėtumo ir nelaukiamo šis įvaizdis nustoja, žinant, kad jis yra paruoštas pagrindinės struktūros, „žalios vasaros“, pateiktos pirmajame posme. Įvaizdis atveria nepaprastai didelį ir reikšmingą prasmės klodą. Ir čia paviršutinišku žvilgsniu gali atrodyti visai prištingai. Juk tolimesnėse dviejose eilutėse poetas kalba apie jaunystę, ir tokiu būdu įvaizdį „žaliuosim“ būtų galima jungti su nuvalkiota mintimi, kad jaunystė — tai tik gyvenimo „žalia“ pradžia, be patirties, nerūpestinga, pasinešusi vien džiaugtis. Iš tikrųjų šitos prasmės „žaliuosim“ irgi turi. Betgi šį prasmę visos Miškinio poezijos akivaizdoje gilėja ir plėtojama. „Žaliuoti“, be abejoj, čia reikšmia ir kaimo aukštiniams, meilė jam ir net nepaprastą lietuvių prasmės klodus. Pagrindinė struktūra pasirodo tuoj eilėraščio pradžioje, antroje eilutėje — „žalia vasara“. Gali ateiti mintis, o gal Miškinis galėjo struktūrą „žalia“ įvesti anksčiau, jau pirmoje eilutėje, ir upę pavadinti „žalia“... Jaučiam tai būtų per

(Nukelta j 4 psl.)

Gerai išlaikė muzikos egzaminą

Mintys apie naują plokštelę „Žiburėliai“

Žiburėliai. Lietuvių kompozitorių kūriniai, atliekami Ramintos Lampsaitės-Kollars (fortepijonas), Vilijos Mozūraitės (altas), Vytenio Marijos Vasyliūno (vargonai) ir Michael Kollars (smuikas). Londonas: Europos Lietuvos meno rėmėjas, 1984. Įrašyta ATC Records, Hamburgas, Vokietija. Kaina — 10 dol. Gaunama drauge.

Jei iševioje lietuviškų plokštelių derlius yra nedidelis, tai turbūt atsakinga prielaida: „kalti tik ekonominiai sumetimai“. Aišku, plokštelės išleidimas nėra lengvai finansiskai įveikiamas projektas. Įrašo matricos, solo ar vienietiniai akompaniatoriai, plokštelės žaliava, viršelis bei reklamos spaudoje (nors ir dažnai gaunamos pusdykiai) reikalauja lėšų. Siek tiek lengviau yra leidėjams, kurie leidžia pramogines ar estradinės muzikos plokšteles. Žmonės jas perka, nes lietuviškų radijo laidų ruošėjai tik šitai traktuoja liaudį. Reikškinys nėra nuodėmingas, nes būna atvejų net iševijos diskografijoje, kai pasirodo rinkoje muzikiniu atžvilgiu neblogų estradinių diskų (turiu omeny Montreaulyje neseniai išleistą Dariaus Polikackio „Aš čia gyva“ plokštelę, savo šiuolaikinės muzikos dvasia pritraukiančią jaunimo dėmesi, o taip pat mūsų vertinamą poetų žodžiais atliepiančią vyresniųjų pergyvenimus). Aplamai, trūksta originalumo, žvelgiant ir į atlikėjus, ir į atliekami kūrinius atranką. Ieškojimas atsakymo, mėgdžiojant gorbulekišką ar paltiniską dainiškumą mūsų plokštelėse ar viešose renginiuose (koncertuose) iš anapus okeano, mums nepadės. Gal vėrtę daugiau dėmesio kreipti į naują, iš Vilniaus atkeliančią estradą, kuriai pasigėrėtina atstovaujasi asmenybės kaip Jautokaitis, Babravičius („truputėlių lietuviško kontrvestern“), Ganelino džiazas (labai plačiai mėgstamas Europoje, tiek Anglijoje, tiek ir Rytų Vokietijoje) bei Vytauto Kernagio „Kabarėtas tarp girnų“. Išvardintieji, išskyrus galbūt Kernagį, mūsiškiams gal mažai žinomi, nes reta

lietuviška radijo laida jų įdėnavimus transliuoja. Blogai, kad tų diskų vis mažiau atkeliauja į mūsų krantą ir užtat juos yra sunku gauti. Bet dar sunkiau tikėti, jog mūsų radijo laidų redaktoriai tikrai stengiasi tas plokšteles gauti ar nors magnetofonines kopijas sau pasidaryti. Mūsų artistai, mėgstantys estradoje gražiai šypsotis ir spaudos puslapiuose parodyti savo kosmetiką, galėtų priimti dėmesin šį faktą.

Neabejotinai blogesnė padėtis rimtos klasikinės muzikos ir jos propagavimo plokštelių forma. Jų apgailėtausiai mažai iševijos lietuviškų plokštelių gauti ar nors magnetofonines kopijas sau pasidaryti. Mūsų artistai, mėgstantys estradoje gražiai šypsotis ir spaudos puslapiuose parodyti savo kosmetiką, galėtų priimti dėmesin šį faktą. Neabejotinai blogesnė padėtis rimtos klasikinės muzikos ir jos propagavimo plokštelių forma. Jų apgailėtausiai mažai iševijos lietuviškų plokštelių gauti ar nors magnetofonines kopijas sau pasidaryti. Mūsų artistai, mėgstantys estradoje gražiai šypsotis ir spaudos puslapiuose parodyti savo kosmetiką, galėtų priimti dėmesin šį faktą.

Nuo viršaus, iš kairės, aplinkui: pianistė Raminta Lampsaitė-Kollars, solistė Vilija Mozūraitė, smuikininkas Michael Kollars, vargonininkas Vytenis Marija Vasyliūnas.

Ar bereikia pridėti, kad „Žaliojo ilgesio žodžiai“ nuskamba patriotiškai, nes jais aukštinama mūsų kaimas. O tokios tematikos gerų eilėraščių ne vienas. Ypač suminėti: „Žodžiai iš lauko“, „Lietuva“ ir kiti.

Ar kada sukurtas — yra verta kiekvieno muzikos mylėtojo didesnio dėmesio. Negaliu susilaikyti nepaminėjęs, jog nepaprastai skoningas yra Romo Alkio suprojektuotas plokštelės viršelis, kuriame pavaizduota Anglijoje gyvenančios Elenos Gapatytės skulptūra „Taikos lempytės“. Tai bus bene pirmas atvejis mūsų iševijos diskotekos istorijoje, kai grafiniu atžvilgiu profesionaliai išleistas plokštelės viršelis (vokas). Tai kertinis pavyzdys ateičiai mūsų plokštelių leidėjams, kaip turėtų būti projektuojamas skoningas viršelis kartu su gerai įrašyta plokšte. Manome, kad kolektyvas pasigerėtina išlaikė tautinį bei muzikinį egzaminą, išleisdamas plokštelę „Žiburėliai“. Jis vertas platesnio visuomenės dėmesio.

Ar kada sukurtas — yra verta kiekvieno muzikos mylėtojo didesnio dėmesio. Negaliu susilaikyti nepaminėjęs, jog nepaprastai skoningas yra Romo Alkio suprojektuotas plokštelės viršelis, kuriame pavaizduota Anglijoje gyvenančios Elenos Gapatytės skulptūra „Taikos lempytės“. Tai bus bene pirmas atvejis mūsų iševijos diskotekos istorijoje, kai grafiniu atžvilgiu profesionaliai išleistas plokštelės viršelis (vokas). Tai kertinis pavyzdys ateičiai mūsų plokštelių leidėjams, kaip turėtų būti projektuojamas skoningas viršelis kartu su gerai įrašyta plokšte. Manome, kad kolektyvas pasigerėtina išlaikė tautinį bei muzikinį egzaminą, išleisdamas plokštelę „Žiburėliai“. Jis vertas platesnio visuomenės dėmesio.

Raimundas M. Lapas

Tų juokelių iki kelių

PR. VISVYDAS

Mano lietuviškoj apylinkėj žmonių nuotaikos pakrypo linksmojon pusėn. Daug kas dažniau krečia išdaigas, pasakoja anekdotus, garšiai juokiasi, lyg būtų laimėje nemokama kelionė į okupuotą Vilnių. Matyt, neseniai suvaidinta A. Landsbergio komedija padarė gerą įtaką — nuskaidrino perdem rūsų politinį veidą.

Pagalvojau: būtų neblogai apie tai šnektelti su bičiuliu Pernagiu. Žmogus jis ne tik miklus prekybininkas, bet ir įžvalgus mūsų permainų stebėtojas. Skambinu.

Išgirdęs mano balsą, nuddingęs, bet tuoj ir klausia: — Ar iš ligoninės skambini? Iš lovos?

— Kaip tai?! — nustembu. — Iš kokios ligoninės? Skambinu iš namų. Bent šią akimirką esu sveikas.

— O aš buvau pasirodęs pačiam nusiūtį paguodos laiškutį. Mairūnas vakar pranešė, jog matęs tave miesto ligoninės ketvirtą aukštą palatoje. Taip, taip — lovoje, išlygskus, aukštelininkai, miegantį su pravira burna. Atpažino iš profilio.

— Skaudaus ir plono, kaip tam Radausko eilėraštyje. Patarčiau Mairūnui įsigyti stipresnius akinis ir nemaišyti žmonių profilių. Gal pasivaideno vyrui? Jis visuomet gi vaikščioja apsilbašęs ir mirkčioja be saiko.

— Net kambario numerį nurodė. Jo žmonelė Nilda, gailėstinga Lietuvos dukterų draugijos narė, daug kam paskelbė šią žvėrią žinią, net lietuvių radijui. Prašė, kad nepamirštų sunkiai sergančio tautiečio.

Tai išgirdus, lietuviška sąsara nuriėda skruostu.

— Jautrūs, labai jautrūs: mūsų žmonės.

Suprantama, po šios mairūniškos išdaigos rimtai susirūpinau sveikata. Net gėda prisipažinti: išsamiai netikrinau kūno jau daugiau kaip 30 metų.

Galų gale nuvažiuoju į GMC apdraudus kliniką, esančią East Los Angeles rajone. Seu-

tė japonė, dailiai sudėta mergužėlė. Sunkiai suprantu, ką ji čia šaukia. Kai nusiaunu, liepia nusirengti iki pusių. Išėina. Nusimaunu kelnes, apatines. Marškinių nejudinu.

Kaip tam vaidinime, ji vėl įeina. Pamačiusi mane stovintį su kadoruojančiais marškinių skvernais, pradeda linksmai barti:

— Aš jums sakiau nusivilkti iki juosmens, to your waist, bet jūs padarėte atvirkščiai. Neprieštarauju. Jai išėjus, skubiai apsiengiu ir vėl nusirengiu nuo viršaus...

Atėjusi sesutė atlieka visą procedūrą: matuoja, sveria, tikrina kraujospūdį, ima kraują, diskrečiai paprašo šlapumo... Po to liepia nuogai nusirengti ir laukti daktaro. Paduoda popierinį chalata. Išėina.

Netrukus įžengia ne daktaras, bet jauna gydytoja — velnioniškai graži šviesiaplaukė. Tai tau! Ir tikrink sveikata! Rodyk savo sunykusį kūną tokiam hollywoodiskam jaunimui. Pasijuntu baisiai nesavas.

Gydytoja, supratusi mano pasimetimą, atlaidžiai šypso. Tikrina neskubėdama, viską nuo galvos iki pėdų. Užrašinėja duomenis. Nieko ypatingo nesuranda. Išrašo paskyrimą į laboratoriją peršvietimui ir kardiogramai... Ten praleidžiu gerą valandą. Technologija pirmarūšė.

Po kelių savaičių daktarė telefonuoja, kad viskas tiptop. Jaučiuosi patenkintas, atliegęs pareigą savo kūnui. Bet dvasia kužda:

— Ką ruošia rytoj, težino tik Praamžius.

Sekmadienio vidurdienį, kai šauliai ruošėsi valgyti bentras kučias, aš neapsisprėdama žvilgčiojau į lauko duris. Ūmai slenkstį peržengė šventiškai išsipūcūs Milda Mairūnienė. Nespejau net palabinti, ji tuoj mane apipylė moteriškos paguodos žodžiais:

— Nabagė! Po sunkios ligos atjai pasižmonėti. O koks pasikeitė! Ir tų plaukų buvo daugiau, o dabar tik razienuos paaušiuose. Nešiojai akinius, o dabar turbūt kontaktai akyse. Buvai ideges pilnavėdis drūckis su šypniu, o dabar sausas, susitraukęs, kaip naginė. Kas atsitiko, ponas Katiuli? Ką daktarai sako?

— Aš nesu Katiulis. Mano pavardė Venckauskas.

— Žiūrėk tu man, ir pavardę pakeiči. Nuo kada? Norėjau atsikirsti, bet praeinančios moterys nusitempė Mairūnienę valgyti tradicinį patiekalų. Ir gerai — juk vis tiek neįrodyčiau, kad anas ligoninėje jos vyro regėtas profilis priklausė ne man. Bent viena paguoda — moters vaizdą užuojauta.

Žaliojo Lietuvos kaimo dainiui užgesus

(Atkelta iš 3 psl.)

Prieš pereinant prie trečiojo posmo interpretacijos, tenka priminti pradžioje suminėtas eilėraščių tautosakinę potekstę. Mat šitame posme randame iš dainų perimtą motyvą, pagal kurį mergaitė nori kuo ilgiausiai pasilikti netekėjus pas močiutę, kad kuo ilgiau galėtų džiaugtis laisve, jaunyste, nepavirginti darbas, susikrauti krautį. Šitai yra jau užsiminta antrajame posme klausimu, „kas bus, jei per anksti jaunystę išvėsi pro girždančius vartus?“. Pagal tai trečiajame posme mergaitė prasmingai uždraudžia berniui: „nevilok manęs šiavasar, nešvilok dar iš namų“, argumentuodama, jog reikia auginais susikrauti krautį. Kaip jau užsiminta, šitas posmas yra eilėraščių architektonikoj svarbiausias, dėl to ir kartojamas. Juk draudimu viloti mergaitė siekia įgyvendinti savo norą ilgiau pabūti pas močiutę, kad ji galėtų džiaugtis laisve, pasiruošti (prisiausdama drobių) būsimam gyvenimui ištekejus. Jei berniškis šito draudimo nepaisytų, visa sugrūtų. Betgi draudimas galioja tik šiai vasarai. Tai yra labai svarbu, ir todėl anksčiau semantinė technika ir pasisekė susekti, kad pate svarbiausias žodis visame eilėraščių tekste turėtų būti „vasara“.

Ketvirtasis posmas atskleidžia iš meilės ir laisvės kilusį džiaugsmą, pasilikus pas močiutę. Tai patis poetiškausias posmas. Nepaprasto poetiško autorius pasiekia tuo, kad meilė išsako žaidimu, alepantiems rūguose ir atliepiančią gegutės balsu; visa tai

perduoda aliteracija antrojo eilučių, kur sutelkti 6 „u“ (kitų balsių, būtent „a“, visoj eilutėj belieka tik du). Tokiu būdu posmas suskamba kaip muzika. Be abejo, ir žavus metaforinis epitetas „sidabro žagrė“ pakelia posmo vertę.

Penktasis posmas pratęsia meilės džiaugsmo siautulį, kuriame besimylintieji tarsi išsiveržia iš realios aplinkos, kur teka upės ir svyra klevai, tik tolimoji žvaigždė vakarė juos lydi ir iš džiaugsmo krūpijoja, kad jie, žaliojo kaimo žavesių užburti, tarsi susilieja su vasaros žalumais. Iš tiesų žmogus tarsi išnyksta, belieka tik vasaros žalumai. Šis susilieėjimas, šis susitapdinimas su gamta reiškiamas tautologine ir refrenine aliteracija „vai liai žaliai pažaliavai“, kurioj fonetiniams garsams suteikiama prasmė, nes vis tie patys garsai pasikartodami išsako aną žmogaus ir gamtos susitapdinimą.

Be abejo, šia interpretacija liko daug kas neperteikta, kas iš tikrųjų kūriny yra: ypač paslaptiniai skaitytų veikianti sugestija, semantiku vadinama antrojo planu, kylanti iš kūrinio estetinės gelmės. Ši estetinė galia yra neapėpiama, dėl to niekad pilnai neišsako, ji lieka geram kūrinį ir veikia skaitytąjį, seniai autoriui numirus ir praėjus tai epochai, kurioj kūrinys gimė. Ši gilioji meninė vertė kūriny padaro aktualų ir kitose epochose. Ta prasme ir šių dienų skaitytąjį pasiduos „Žaliojo ilgesio žodžių“ sugestijai: jis džiaugsis poeto sugebėjimu prabilti į jo širdį ir protą ir nejuokiomis užlieti ilgesio kaimo, kurio seniai jau nebėra...

Ar bereikia pridėti, kad „Žaliojo ilgesio žodžiai“ nuskamba patriotiškai, nes jais aukštinama mūsų kaimas. O tokios tematikos gerų eilėraščių ne vienas. Ypač suminėti: „Žodžiai iš lauko“, „Lietuva“ ir kiti.

Anksčiau buvau užsiminęs, kad Miškinis, būdamas ištikimas „Pjūvy“ skelbtims poezijos idealams, siekė atsiriboti nuo rėkiančio pretenzingumo ir savo poetinį žodį padaryti kiek galima paprastą, bet, žinoma, ne primityvų. Tuo keliu ejo po „Keturių Vėjų“ ekstravagančių ir kiti žymieji to meto poetai: Kossu-Aleksandravičius, Salomėja Neris, Brazdžiūnas. Tuo pačiu keliu žengė, kaip minėjau, ir to meto mūsų novelistai. Tad nereikia nustebti, kad Miškinio eilėraščių išorinė išraiška lieka klasikinė, kone maironinė. Naujovių nedaug. Jų bene svarbiausiais — autorius kartu su kitiems minėtams poetais galutinai iplihetina asonansinį rimą, beveik nežinomą Maironiu. Daugiausia tokiu asonansiniu rimu parašyti ir „Žaliojo ilgesio žodžiai“, nors ne išsiai. Asonansiniai rimai: kartu — vartus, namų — audimus, namų — dimus, pilnas rimas: žaiba — valia, klevai — pažahavai. Beje, eilėrašty pirmoji ir trečioji eilutė visai nerimuojamos. Nė ženklo Miškinio poezij šiu dienų moderniosios lyrinės prozos ar hermetizmo!

3. Rūpestis laime

Žvelgdamas šviesiau nei kiti to meto poetai į gyvenamojo laiko Lietuvos materialines ir moraliines problemas, Miškinis gali užsinekti išimtyje bernioko entuziazmu ir dainuotu apie laimę ne tik savo širdy, bet ir žaliojo tėviskė, savo džiaugsmą supindamas

su vagas ariantių brolių džiaugsmu:

Tu nematei tokio žydėjimo, Lauk dainavimo smagaus. Ne veltui anuomet žadėjome Žvaigždės nukarstyt nuo dangaus.

O paskėšiu koks reputuaras! — Jautiesi poetas ir žmogus. Vagas taip tiesiai broliai ari. — Jie nori vis užverst vargus.

— Klausyk, tu spjuak! ir tualetus, Palik mairiarių madų! Vaizduokis: per laukus gėlėtus! Į pačią saulę aš vedu. (12)

Ne tiek cituoti posmai, kiek kiti Miškinio eilėraščiai galėtų parodyti, kad poetas savo svajones apie laimę, į kurią jį patį dažniausiai veda laiminga meilė, tarsi padaro visos tautos ilgesiu. Tokių eilėraščių apetu: „Laiminga meilė“, „Jos meilė“, „Romanas“, „Vasara baigiasi“, „Daina apie saulėtus namus“ ir kt. Rimtam skaitytui tai gali pakvipti miesčioniškumu. Ir iš tikrųjų pakviptu poeto kartai, kuri atėjo po Miškinio — žemininkams. Šiems laimės siekiai atrodė žemi akivaizdžiai aukštesniųjų gyvenimo prasmės klausimų. Ne laimės, o prasmės turįs žmogus ieškoti — skelbė žemininkai. Apie tai šitai rašė „Zemės“ antologijos įžangoj Juozas Girnius: „liaudies vaiko kelias į miestinę civilizaciją rado savo poetą Miškinį. Ir visai šiai poezijai nėra taiklesnio vardo, kuriuo Aistis ir pavadino vieną savo poezijos knygą — „Intymios giesmės“. Pulsuoja ši visa poezija ne tautos likimu, o greičiau asmeniniu laimės rūpesčiu. Gi kadanį jaunystės metais labiausiai laimė mūs vilioja meile, tai, apskritai imant, šios intymiosios

giesmės visų pirma ir persunktos nebe jaunystės gaivalingumu apskritai ar abstrakčiu veržimusi į „pasaulį gražų, pasaulį tyrą“, kaip pirmoje individualistinių poeto bangoje, o labiau konkrečiu asmeniniu meilės svajonių ar nusivylimų pergyvenimu“ (13).

Galėtų atrodyti, kad as vėliau Miškinio lyrikos sklaida prienui prie kitokių, kone priešingų, išvadų nei Girnius: juk radau poeto lyriką daug nuodėmų patriotizmo. Norėčiau betgi atkreipti dėmesį, kad filosofas Girnius, su kurio nuomone verta skaitytis, nes ji iš esmės teisinga, šiuo reikalu specialiai ne vienam Miškiniumi priekaištuoja, o kone visiems paskutinio Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečio žymiesiems poetams, konkrečiai ypačiai minėdamas Aistį. Mano teiginys apie Miškinio poezijos patriotiškumą reiktų sureliatyvinti ta prasme, kad jie lietuvių Miškinį keturių žymiųjų Lietuvos poetų tarpe: šitą ketveriukę jis man atrodė patriotiškiausias. Be abejo, reikalaujant, kaip tai daro Girnius, kad poezija pulsuotų tautos likimu, yra aišku, kad ne visada Miškinis stovėjo šio aukšto idealo sargyboj: jo poezija daug kur pulsavo poeto asmeniniu intymiuoju likimu. Tik vėlgį negalėtume išleisti iš akių poeto noro išsakyti eilėrašciais apie laimę ne kokią lėktybę, o tai, ką daina išdainavo jo brolis, žemės artojas, ir jo sesuo, drobių audėja: geresnio gyvenimo ilgesį, svajaus apie jį. Jau kitas klausimas, ar Miškinis buvo gilus, šį ilgesį ir šias svajas pavadindamas miestietišku žodžiu: laime.

Koks Miškinis poetas po Sibiro tremties? Tebūnie leista tik labai trumpai atsakyti. Jo pastarųjų dvejų dešimtmečių poezija niekad

neprilygo jo geriesiems Nepriklausomos Lietuvos laikais parašytiems eilėraštyje. Gal dėl to, kad poetas buvo dvasiškai sulaužytas, išprievartautas. Galutinį sprendimą sunku daryti, nes trūksta duomenų. Kad šį pokarinę kūrė nebūvo aukšto meninio lygio, kad kolektyvus patriotizmo. Norėčiau betgi atkreipti dėmesį, kad filosofas Girnius, su kurio nuomone verta skaitytis, nes ji iš esmės teisinga, šiuo reikalu specialiai ne vienam Miškiniumi priekaištuoja, o kone visiems paskutinio Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečio žymiesiems poetams, konkrečiai ypačiai minėdamas Aistį. Mano teiginys apie Miškinio poezijos patriotiškumą reiktų sureliatyvinti ta prasme, kad jie lietuvių Miškinį keturių žymiųjų Lietuvos poetų tarpe: šitą ketveriukę jis man atrodė patriotiškiausias. Be abejo, reikalaujant, kaip tai daro Girnius, kad poezija pulsuotų tautos likimu, yra aišku, kad ne visada Miškinis stovėjo šio aukšto idealo sargyboj: jo poezija daug kur pulsavo poeto asmeniniu intymiuoju likimu. Tik vėlgį negalėtume išleisti iš akių poeto noro išsakyti eilėrašciais apie laimę ne kokią lėktybę, o tai, ką daina išdainavo jo brolis, žemės artojas, ir jo sesuo, drobių audėja: geresnio gyvenimo ilgesį, svajaus apie jį. Jau kitas klausimas, ar Miškinis buvo gilus, šį ilgesį ir šias svajas pavadindamas miestietišku žodžiu: laime.

NUORODOS

- 1 Antanas Miškinis, *Poezija I*, Vilnius 1970, p. 82.
- 2 op. cit., p. 101.
- 3 op. cit., p. 46.
- 4 t. p., p. 47.
- 5 op. cit., p. 75.
- 6 t. p., p. 78.
- 7 Neturint po ranka *Keturių miestų*, šis ir tolimesnieji du posmai cituojami iš atminties.
- 8 op. cit., p. 114.
- 9 op. cit., p. 89-90.
- 10 Algirdas J. Greimas, „Ašara ir poezija: vienos Marcelijaus Martinaičio poemos analizė“, *Metmenys* nr. 40, 1980, p. 47.
- 11 Prie tokios išvados prieina Albertas Zalatorius savo veikalė *XX amžiaus lietuvių novelė*, Vilnius, 1980, psl. ypač p. 280-308.
- 12 op. cit., p. 95.
- 13 *Zemė*, Los Angeles 1951, p. 24-25.

Venancijaus Ališo (1908-1975) poezijos rinktinės „Anapus marių“, išleistos Ateities literatūros fondo, sutiktuvės bus atnešančios penktadienį, kovo mėn. 1 d., Jaunimo centro kavinėje, Chicago.